

Luciano L'Abate, *Family psychology III: Theory building, theory testing and psychological interventions*. Lanham: University Press of America, Inc., 2003, ss. 374

DAGMARA MUSIAŁ

Instytut Psychologii
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Lublin

Ostatnie dziesięciolecia w psychologii rodziny to okres intensywnego rozwoju, zarówno koncepcji teoretycznych, jak i opracowywania oraz zastosowania różnych form pomocy psychologiczno-terapeutycznej. Dotyczy to przede wszystkim sfery emocjonalno-społecznego funkcjonowania w relacjach, co ma związek z dużym zainteresowaniem psychoterapią. Tworzenie nowych koncepcji teoretycznych, jak również poszerzanie i wzbogacanie oddziaływań terapeutycznych, to niewątpliwie korzystny trend w psychologii. Jednakże uzasadniony niepokój budzi obecnie rozpowszechnianie się w praktyce psychologicznej, a przede wszystkim – w psychoterapeutycznej, różnych, wątpliwych pod względem merytorycznym, sposobów oddziaływań, zwłaszcza bazujących na silnych przeżyciach emocjonalnych. Niejednokrotnie są one traktowane jedynie jako środek do celu (osiągnięcie spektakularnego rezultatu) i stanowią przypadkową część nieznaną całości. W tej sytuacji istnieje zapotrzebowanie na pogłębianą, rzetelną i wartościową pozycję, zawierającą zarówno podstawy teoretyczne, jak i metody pracy z rodziną. Recenzowana książka wychodzi naprzeciw tym potrzebom.

Profesor Luciano L'Abate, nazywany „ojcem” psychologii rodziny jako dyscypliny akademickiej, zajmuje się tą dziedziną psychologii od ponad 20 lat. Rezultatem jego pracy jest wiele publikacji poświęconych problematyce psychologii rodziny. Pierwsze dwa tomy *Family Psychology* ukazały się w latach osiemdziesiątych ubiegłego stulecia. *Family Psychology III* zawiera owoce ponaddwudziestoletniej pracy w tej dziedzinie. Idea

kompozycji *Family Psychology III* i podziału na trzy zasadnicze części: konstruowanie teorii, testowanie teorii i psychologiczna interwencja, zachęca do zapoznania się z tą pozycją.

Wstęp składa się z trzech rozdziałów. W pierwszym rozdziale autor wprowadza w problematykę psychologii rodziny, wskazując na akontekstualny charakter większości teorii osobowości, które ignorują rodzinę jako główny kontekst socjalizacji osobowości, jednocześnie pokazując, że wiele teorii terapii rodzinnej ignoruje osobowość członków rodziny. Ponadto wskazuje na ważność istnienia teorii relacji interpersonalnych, w których uczestnik relacji jest jednocześnie rezultatem relacji i „producentem” tejże relacji. W rozdziale drugim ukazuje walory poznawcze psychologii rodziny z punktu widzenia teoretycznego i prewencji psychologicznej w odniesieniu do poszczególnych członków rodziny. Ponadto zauważa, iż terapia rodzin, z jednej strony, należy do zróżnicowanej profesji zdrowia psychicznego, a z drugiej nie stanowi ekskluzywnej domeny psychologii rodziny. Rozdział trzeci jest rozwinięciem drugiego z rozszerzeniem techniki terapii rodzin, a jednocześnie wprowadzeniem w zasadniczą część książki.

Część pierwsza, składająca się z pięciu rozdziałów, jest poświęcona konstruowaniu teorii. Rozdziały 4 i 7 prezentują historię powstawania teorii kompetencji interpersonalnych w rodzinie od końca lat siedemdziesiątych ubiegłego stulecia, jak również zawierają jej rewizję i rozwinięcie. Koncepcja ta dotyczy rozwojowych kompetencji w rodzinie, będą-

cych funkcją interakcji, stanowi niezwykle interesujący wkład do koncepcji teoretycznych w zakresie psychologii rodziny, stanowiąc podstawę do konstruowania metod pracy z rodziną. Koncepcja ta jest charakteryzowana przez: założenia, postulaty, modalności, zasoby, zdolności i modele. Kompetencje i zdolności leżą u podłoża takich modalności, jak: bycie, działanie i posiadanie, które są opisywane przez: status i intymność, informacje i usługi oraz pieniądze i dobro. Umiejętność bycia jest podstawą zdolności do miłości, natomiast umiejętność działania i posiadania jest podstawą zdolności do negocjacji.

Rozdział piąty ukazuje, jak trzyczęściowy model rozwojowych kompetencji w rodzinie może być stosowany do klasyfikacji seksualnych zachowań z implikacjami dla dewiacji w tym zakresie. W rozdziale szóstym autor rozszerza skonstruowany przez siebie model funkcjonowania interpersonalnego na obszar intymności jako podzielenie zranień i obaw przed zranieniem oraz omawia socjalizację osobowości w rodzinie. Rozdział ósmy jest próbą stworzenia jednego modelu osobowych interakcji, zawierającego zarówno elementy teoretyczne, osobowościowe, jak i pragmatyczne.

Część druga *Psychology III* jest poświęcona testowaniu teorii. Jest ono oparte na modelach istniejących już w teorii. Nie ma natomiast sprawdzania teorii jako całości. Rozdziały: 9, 10, 11, 12 i 13 dotyczą weryfikacji dwóch głównych modeli dotyczących intymności i osobowości (jako „pełni *selfu*”). Testowaniu podlega także teoria rozwojowych kompetencji w rodzinie. Autor zastanawia się, w jaki sposób powinna być dokonywana ewaluacja teorii socjalizacji osobowości w rodzinie, podając jednocześnie strategie tejże ewaluacji. Ponadto dokonuje analizy trafności i rzetelności stworzonej przez siebie teorii w odniesieniu do intymności, uzyskując wysokie parametry statystyczne. Część pierwsza i druga stanowią istotny wkład do wiedzy psychologicznej w odniesieniu do rodziny jako systemu. Stworzona koncepcja rozwojowych kompetencji w rodzinie i skonstruowane modele intymności oraz osobowości mogą się stać podstawą badań naukowych, poszerzających i wzbogacających wiedzę w zakresie psychologii rodziny.

Część trzecia recenzowanej pozycji dotyczy psychologicznej interwencji – ukazuje sposoby praktycznego zastosowania skonstruowanych modeli. Jest ona podzielona na trzy mniejsze: część A dotyczy zasadniczej prewencji (uniwersalnej), część B – wtórnej prewencji (wybiórczej), część C – prewencji wyższego stopnia (koniecznej). W rozdziale 14 autor zadaje pytania dotyczące użyteczności rozmowy w psychologicznej interwencji, natomiast w rozdziale 15 przytacza empiryczne podstawy zasadności oddziaływania na odległość w postaci słowa pisanego w prewencji i psychoterapii zamiast słownego przekazu bądź jako jego uzupełnienie. Autor, ukazując zalety tego typu aktywności terapeutycznej, stara się uwzględnić przemiany społeczno-technologiczne, dokonujące się obecnie, jak również te mające się dokonać w przyszłości, przewidując, iż wiele interwencji psychologicznych będzie się odbywać bez bezpośredniej łączności między rodzinami i terapeutami z wykorzystaniem komputerów i Internetu.

W zakresie podstawowej prewencji rozdział 16 ukazuje ogólne potrzeby dla tejże prewencji w odniesieniu do par i rodzin, natomiast w rozdziale 17 ukazane są sposoby pracy z rodziną poprzez tworzenie tzw. formularza profilu rodziny, który jest użyteczny nie tylko w pracy z rodziną, lecz także w pracy z parami. Zakłada on bowiem określone i specjalnie skonstruowane wzbogacenie pracy z parami i rodzinami.

W odniesieniu do wybiórczej prewencji autor wskazuje praktyczne sposoby zastosowania tzw. praktyki zaprogramowanego pisania w terapii i prewencji rodzin, o której była mowa w rozdziale 14 i 15. Ponadto podkreśla on konieczność włączenia pisania do pracy z parami i rodzinami. Zarówno formularz profilu rodziny, jak i zaprogramowane pisanie są autorskimi metodami profesora Luciano L'Abate w pracy terapeutycznej z parami i rodzinami.

Część poświęcona koniecznej prewencji jest rozumiana jako psychoterapia. W rozdziale 19 są scharakteryzowane zdolności, jakimi powinien odznaczać się terapeuta par małżeńskich i rodzin, w tym także małżeństw i rodzin wielokulturowych, ponieważ coraz częściej mamy do czynienia z rodzinami, które mają odmienne zwyczaje

i wartości, aniżeli nasze własne. Rozdział 20 pokazuje zasadność zastosowania techniki zaprogramowanego pisania w terapii pacjentów symbiotycznie związanych. W rozdziale 21 czytelnik dowie się, jakie jest zastosowanie i znaczenie terapeutyczne zegara i gumek w terapii rodzinnej. Natomiast rozdział 22 poświęcony jest znaczeniu stałego, nieerotycznego fizycznego kontaktu między partnerami i między członkami rodziny, który nie powinien być zarezerwowany wyłącznie dla niemowląt i dzieci. Osoby dorosłe potrzebują tego typu kontaktu w równym stopniu co dzieci, przez cały cykl życia rodzinnego. Rozdział ostatni – 23 – mówi o przyszłości psychologii rodziny zarówno w odniesieniu do dziedziny nauki, jak i zawodu.

Propozycja profesora Luciano L'Abate ma istotne znaczenie nie tylko dla rozważań teoretycznych, lecz także dla praktyki terapeutycznej w pracy z parami małżeńskimi i rodzinami. Nowe spojrzenie na kwestię intymności i oso-

bowości („pełni *selfu*”) otwiera nowe możliwości badawcze i praktyczne. W odniesieniu do praktycznych zastosowań opracowanego modelu rozwojowych kompetencji w rodzinie, zastrzeżenia mogą budzić sugestie dotyczące terapii rodzinnej na odległość, polegającej tylko na kontakcie za pomocą słowa pisanego, z pominięciem osobistego kontaktu. Niemniej jednak opracowane metody, zarówno formularz profilu rodziny, jaki zaprogramowane pisanie, wzbogacą i usprawniają proces terapeutyczny. Na uwagę zasługuje fakt, iż zostały one oparte na teoretycznym modelu, który został poddany statystycznej weryfikacji i uzyskał wysokie wyniki trafności i rzetelności. Z tego też względu książka *Psychology III* autorstwa Luciano L'Abate jest godna polecenia wszystkim zainteresowanym badaniami naukowymi w zakresie psychologii rodziny oraz praktycznymi aspektami tych zagadnień.